

Viharikosten ja aggression kietoutunut suhde

Katsaus sosiaalipsykologisiin aggressioteorioihin ja viharikosten tutkimukseen

Essi Jurvanen

Kandidaatintutkielma

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiaalipsykologia

Ohjaaja: Eemeli Hakoköngäs

Helmikuu 2024

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä – Författare – Author Essi Jurvanen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Viharikosten ja aggression kietoutunut suhde. Katsaus sosiaalipsykologisiin aggressioteorioihin ja viharikosten tutkimukseen.			
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiaalipsykologia			
Työn laji – Arbetets art – Level Kandidaatintutkielma		Aika – Datum – Month and year Helmikuu 2024	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 24
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan kirjallisuuskatsauksen keinoin viharikoksien ja aggression yhteyttä sosiaalipsykologisesta näkökulmasta. Viharikokset ovat kasvava ilmiö, ja ne lisäävät polarisaatiota ryhmien välillä. Viime vuosien aikana esimerkiksi koronapandemia ja konfliktit ovat nostaneet lisääntyvien viharikosten huolen. Tarkastelen työssäni sitä, miten sosiaalipsykologisessa tutkimuksessa on tutkittu viharikoksia ja aggressiota ja miten nämä ovat yhteydessä toisiinsa. Vihapuhe on noussut keskeiseksi viharikoksen muodoksi internetin yleistymisen kautta, minkä takia tarkastelen myös siitä tehtyä tutkimusta.</p> <p>Tutkielmassa käsitellään aggression sosiaalipsykologisia teorioita ja niiden yhteyttä viharikoksiin. Oppimisteoriat, frustraatio-aggressioteoria ja yleinen aggressioteoria tarjoavat oman näkökulmansa aggressiivisen käyttäytymisen syntymekanismeihin ja aggression yhteyteen viharikoksiin. Kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan sosiaalisen identiteetin teoriaa ja realistisen konfliktin teoriaa, joiden avulla analysoidaan ryhmien välistä aggressiota ja viharikoksia.</p> <p>Sosiaalisen identiteetin teoriaa käsiteltäessä tutkielmassa huomioidaan, miten ryhmadynamiikkaan liittyvät tekijät voivat vaikuttaa viharikosten syntymiseen. Sosiaalisen identiteetin teoria selittää, miten ryhmien väliset konfliktit ja aggressio voivat ylläpitää positiivista minäkuvaa ja identiteettiä. Teorian valossa yksilön uhattu minäkuva ja ryhmäidentiteetti voivat johtaa viharikoksiin. Realistisen konfliktin teoriaa tarkasteltaessa keskitytään kilpailuun resursseista ja symbolisista uhista, jotka voivat lisätä ryhmien välisiä ennakkoluuloja ja aggressiota. Tutkielmassa esitetään, että sekä symboliset- että realistiset uhat voivat motivoida viharikosten tekemistä, erityisesti kun uhka kohdistuu ryhmän identiteettiin tai asemaan.</p> <p>Tutkielma tarkastelee myös viharikosten uhrien ja tekijöiden näkökulmaa. Viharikosten uhrit kokevat usein sekä psykologista että fyysistä traumaa, ja heillä on suurentunut riski pitkäaikaisiin psyykkisiin oireisiin. Viharikosten tekijöiden kohdalla tutkielma erittelee erilaisia motiiveja ja taustoja, kuten instrumentaalisen aggression ja reaktiivisen väkivallan tekijöitä. Lisäksi tutkielma tarkastelee viharikosten uusia ilmenemismuotoja, erityisesti vihapuhetta digitaalisessa ympäristössä. Vihapuhetta pidetään uutena viharikoksen muotona, ja tutkielma tarkastelee sen yhteyttä digitaalisen median käyttöön ja anonymiteetin roolia viharikosten syntymisessä. Vihapuheen lisäksi tarkastellaan lyhyesti muita, erityisesti digitaalisissa ympäristöissä yleistäviä viharikosten muotoja.</p> <p>Tutkielman pääpaino on viharikosten ymmärtämisessä sosiaalipsykologisesta näkökulmasta ja niiden monimutkaisten taustatekijöiden selvittämisessä. Lisäksi tutkielma nostaa esiin viharikosten ajankohtaisia ilmiöitä ja niiden yhteyttä digitaaliseen ympäristöön sekä yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Näin tutkielma pyrkii antamaan panoksensa viharikosten ehkäisyyn ja ymmärtämiseen, edistään samalla avointa ja lähestymistapaa viharikosten torjunnassa. Tavoitteena on luoda kattava näkemys aggressiivisen käyttäytymisen monimutkaisista taustatekijöistä ja niiden yhteyksistä viharikoksiin. Jatkotutkimukselle ehdotetaan erityisesti viharikoksien rakenteellisten tekijöiden tarkempaa tutkimusta, vähemmistöjen sisällä tapahtuvaa viharikollisuutta, sekä vähemmistöjen enemmistöihin kohdistamaa viharikosten tutkimusta.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords viharikokset, aggressio, vihapuhe, aggressioteoriat, sosiaalinen identiteetti, sosiaalisen identiteetin teoria, realistisen konfliktin teoria			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 KESKEISET KÄSITTEET.....	3
2.1 Aggressio ja aggressiivisuus.....	3
2.2 Viharikokset.....	4
2.3 Vihapuhe.....	6
3 AGGRESSION SOSIAALIPSYKOLOGISET TEORIAM JA NIIDEN YHTEYS VIHARIKOKSIIN.....	7
3.1 Aggression varhaisimpia teorioita.....	8
3.2 Frustraatio-aggressio teoria ja yleinen aggressioteoria.....	10
4 VIHARIKOSTEN SOSIAALIPSYKOLOGINEN TUTKIMUS.....	11
4.1 Sosiaalinen identiteetti viharikosten selittäjänä.....	12
4.2 Realistinen ja symbolinen uhka.....	14
4.3 Viharikosten uhrin.....	16
4.4 Viharikosten tekijät.....	17
5 VIHARIKOSTEN UUDET MUODOT.....	19
5.1 Vihapuhe uutena viharikoksen tyyppinä.....	20
5.2 Mikroaggressiot ja vihatapaukset.....	22
6 YHTEENVETO JA POHDINTA.....	23
LÄHDELUETTELO.....	25

1 JOHDANTO

Viharikoksista on tullut viime vuosien aikana suurempi yhteiskunnallinen ongelma kuin koskaan. Ajankohtaisimpana viharikoksien huolen on nostanut pinnalle Israelin ja Palestiinan tilanne. Vuonna 2020 koronapandemian aikaan moni aasialaistaustainen joutui hirvittävien viharikoksien kohteeksi Yhdysvalloissa. Vartija pahoinpiteli romaninaisen suomalaisessa kaupassa vuoden 2021 keväällä. Kesän 2023 Pride-kuukauden aikaan suomalainen mies pahoinpideltiin tallinnalaisessa baarissa hänen seksuaalisen suuntautumisensa takia. Islamistiradikaalit ampuivat kaksi ruotsalaista jalkapallofania Brysselissä lokakuussa 2023 "kostoksi muslimien puolesta". Tässä on vain muutama tuore esimerkki aggressiivisista tapahtumista, joita voidaan kutsua viharikoksiksi. Esimerkit osoittavat, miten moninainen viharikoksien kirjo on.

Sosiaalipsykologit ovat olleet kiinnostuneita aggressiosta ja sen vaikutuksesta erilaisiin ilmiöihin. Viharikokset ovat ryhmien välinen ilmiö ja ne eroavat muista rikoksista niiden vahvalla ryhmäluonteella. Suomessa viharikoksia on tarkasteltu lähinnä uhrin näkökulmasta (Vepsäläinen, 2023, s. 8). Siksi on kiinnostavaa tutkia aihetta aggressiotutkimuksen kautta. Suurin osa tehdyistä viharikoksista kohdistuu tilastojen mukaan yksilön etnisyyteen, rotuun tai alkuperään (Federal Bureau of Investigation, 2022). Sosiaalipsykologinen aggressiotutkimus toimii hyvänä pohjana vastaamaan kysymykseen siitä, miten aggressio vaikuttaa ryhmiin, ja miten se on yhteydessä viharikosten tekoon.

Yhdysvaltojen liittovaltion poliisin eli FBI:n mukaan vuonna 2022 raportoitiin noin 7000 ennakkoluulolla motivoitunutta rikosta. FBI määrittelee tällaisen ennakkoluulolla motivoituneen rikoksen eli viharikoksen "henkilöön tai omaisuuteen kohdistuvaksi rikokseksi, jonka taustalla on kokonaan tai osittain rikoksentekijän ennakkoluulo rotua, uskontoa, vammaa, seksuaalista suuntautumista, etnistä alkuperää, sukupuolta tai sukupuoli-identiteettiä vastaan". (Federal Bureau of Investigation, 2022.) Viharikoksien määrä on kasvanut liki kaksinkertaiseksi kymmenessä vuodessa. Monissa maissa niihin

liittyy kuitenkin edelleen lainsäädännön puute. Viharikokset ovat myös aliraportoituja rikosnimikkeitä, sillä uhrit eivät usein halua raportoida niistä tai eivät usko, että viranomaiset pystyvät auttamaan heitä. Lisäksi uhrit saattavat pelätä, että tekijä kostaa. (Stefaniak & Winiewski, 2022, s. 87.)

Vaikka Suomen lainsäädännössä viharikoksia ei suoraan määritellä erilliseksi rikosnimikkeeksi, poliisin arvion mukaan suurin osa Suomen viharikoksista on rasistisia rikoksia (Sisäministeriö, n.d.). Viharikokset heikentävät ryhmien välisiä suhteita (Craig, 2002, s. 90). Niiden tutkiminen on tärkeää, jotta saadaan käsitystä siitä, miten niitä voidaan ehkäistä sekä vähentää niiden yhteisöllistä ja yhteiskunnallista haittaa. Sosiaalisen median yleistymisen myötä viharikoksia toteutetaan entistä helpommin ja viharikosten rinnalle on syntynyt uusi, kasvavaksi ilmiöksi muodostunut vihapuhe. Lisäksi poliittinen puhe, jossa näkyy viha syrjäytyneitä vähemmistöryhmiä kohtaan on yleistynyt. Esimerkiksi merkittävää huomiota Suomessakin saanut Israelin ja Palestiinan tilanne on herättänyt huolen lisääntyneistä viharikoksista. Muuttuvan maailman myötä uudet viharikosten muodot vaativat uutta aiheen tarkastelua ja tutkimusta.

Tutkimuskysymyksinä tässä kirjallisuuskatsauksessa toimivat “miten aggressioteorioiden avulla voidaan ymmärtää viharikoksia?” sekä “miten sosiaalipsykologisessa tutkimuksessa on tutkittu viharikoksia ja vihapuhetta?”. Olen valinnut katsauksessa tarkasteluun aggressioteorioita sekä sosiaalisen identiteetin teorian ja realistisen konfliktin teorian. Kirjallisuuskatsaus painottuu 2000-luvun viharikosten tutkimukseen ja sen rajaus painottuu vahvasti Yhdysvaltoihin, sillä viharikosten tutkimus on keskittynyt hyvin laajasti Yhdysvaltoihin. Tarkastelen viharikosten lisäksi vihapuhetta, sillä se on 2000-luvulla keskeinen viharikoksen muoto. Määrittelen ensin keskeiset käsitteet, minkä jälkeen siirryn esittelemään muutamia yleisimpiä aggressioteorioita ja pohdin niiden yhteyttä viharikoksiin. Tämän jälkeen tutkin viharikosten sosiaalipsykologista tutkimusta, jonka

keskiöön olen valinnut sosiaalisen identiteetin teorian ja realistisen konfliktin teorian. Lopuksi teen yhteenvedon vihapuheen sosiaalipsykologisesta tutkimuksesta.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Aggressio ja aggressiivisuus

“Kaikki väkivaltainen käyttäytyminen on aggressiota, mutta suurin osa aggressiosta ei ole väkivaltaa” (Warburton & Anderson, 2015, s. 373.)

Sosiaalipsykologiset tutkijat käyttävät käsitettä *aggressio* viitattaessaan moninaisiin negatiivisiin ilmiöihin. Käsitteen laajuus aiheuttaa ongelmia ilmiön tutkimiselle. Kun sen merkitystä ei ole määritelty selvästi, on vaikeaa vertailla eri tutkimuksia toisiinsa (Warburton & Anderson, 2015, s. 373). Siksi on tärkeää rajata aggression määritelmä tarkasti. On hyvä huomata, että suomen kielessä sanat aggressiivisuus ja aggressio ovat sekoittuneet keskenään ja niitä käytetään usein päällekkäin. Käyn seuraavaksi läpi joitakin klassisia sosiaalipsykologiassa käytettyjä aggression määritelmiä.

Berkowitzin (1962) mukaan aggressio voidaan nähdä yksinkertaisuudessaan käyttäytymisenä, jonka tavoitteena on jonkin tai jonkun vahingoittaminen. Yksi ensimmäisenä aggressiota tutkineista teoreetikoista, Buss (1961, s.1) puolestaan määritteli aggression “vasteeksi, joka toimittaa haitallisia ärsykeitä toiselle organismille”. Tämä pitkälti behavioristinen ja biologinen määritelmä on kuitenkin nähty liian laajana. Aggressiivisuudella on nähty olevan myös biologinen tausta. Tutkijoiden mukaan aggression geeni on säilynyt, sillä se on auttanut ihmisiä selviytymään ja ollut tärkeä lisääntymisen kannalta. (Berkowitz, 1962.) Richardsonin ja Baronin (1994) mukaan aggressiivinen käyttäytyminen on käyttäytymistä, jonka tarkoituksena on satuttaa toista henkilöä, joka haluaa välttää tällaisen vahingon. Määritelmän mukaan pelkkä tarkoitus satuttaa riittää, ja todellista haittaa ei tarvita, jotta teko olisi aggressiivista.

Aggressio voi olla sekä emotionaalista, että instrumentaalista, eli välineellistä aggressiota. Emotionaalinen aggressiivisuus viittaa vihaisuuteen, joka motivoi hyökkäävään käyttäytymiseen ja toimii fysiologisena helpotuksena. Tällöin aggressiivisuuden tavoitteena voi olla mielihyvän saavuttaminen; toista halutaan satuttaa ja tästä syntyy mielihyvää. Instrumentaalinen aggressiivisuus puolestaan viittaa aggression käyttämiseen välineenä jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. (Helkama, ym., 2020.) Buss (1961) jakoi aggression suoraan ja epäsuoraan aggressioon, sekä fyysiseen ja verbaaliseen aggressioon. Warburton ja Anderson (2015) ovat luokitelleet vihamotivoituneen aggression laadullisesti erilliseksi aggression muodoksi. Käytän tässä kirjallisuuskatsauksessa Richardsonin ja Baronin määritelmää pohjana sille, mihin viitataan aggressiolla ja aggressiivisella käyttäytymisellä. Se on ennen kaikkea tietoista ja tahallista toimintaa ja sen tavoitteena on jonkun tai jonkin vahingoittaminen.

2.2 Viharikokset

Viharikosten määritelmä vaihtelee tutkimusaloittain, eikä määritelmä ole vielä vakiintunut tutkimuskentällä tai laissa kunnolla, vaikka viharikoksia onkin tapahtunut kautta historian. Se on aggression tavoin ongelmallinen käsite, sillä viharikoksia ei aina kuvailla suoranaisesti sanalla ”viha”. Sosiaalipsykologisissa ja laajemmin yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa viharikoksiin viitataan esimerkiksi käsitteiden ”ennakkoluuloisuus” ja ”vihamielisyys” avulla. Useissa määritelmissä viharikosten perusolemus perustuu ennakkoluuloisuuteen, josta vain pieni osa on vihaa. Tutkijat ovat todenneet, että vihan poissaolo tai läsnäolo on huono viharikosten määrittelyn kriteeri, sillä viha on monessa rikoksessa läsnä yhtä lailla kuin viharikoksissa. Viharikoksiin viitataan usein termillä *ennakkoluulorikos* (*bias crime*) ja näitä käytetään limittäin. (Hall, 2013, s. 9.) On hyvä huomioida käsitteiden päällekkäinen tutkimuksellinen käyttö.

Vaikka Suomen laissa ei erikseen säädetä viharikoksista, Suomen rikoslaissa on lukuja, joita voidaan soveltaa viharikoksiin. Tällaisia viharikoksiin soveltuvia rikosnimikkeitä ovat

esimerkiksi 11:10: kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja 10a: törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan, 17:10: rikos yleistä järjestystä vastaan, 24:9: kunnianloukkaus, ja 25:7: laiton uhkaus (RL 1889/39). Suomen Rikoslain (6:5§) koventamisperusteeksi mainitaan rikoksen tekeminen “rotuun ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta” (RL 1889/39.)

Viharikoksia voidaan pitää itsenäisenä ihmisten ja ryhmien välisen aggression muotona. Viharikoksia yhdistää se, että ne voivat sisältää niin ilkivaltaa, uhkailua, häirintää, kuin fyysistä-, että sanallista väkivaltaa ja ne voivat johtaa jopa murhaan. Viharikokset ovat “laittomia tekoja, joissa uhri valitaan tahallisesti tekijän ennakkoluulojen tai uhrin todellista tai kuviteltua asemaa kohtaan”. (Craig, 2002, s. 87.) Ennakkoluuloisuus tiettyjä ryhmiä kohtaan on tutkimusten mukaan yhteydessä syrjintään näihin ryhmiin kuuluvia henkilöitä kohtaan (Krahé, 2013, s. 261-262). On siis selvää, että viharikokset ovat vahvasti yhteydessä ennakkoluuloisuuteen. Käsittelen tässä tutkielmassa viharikoksia sisältäen määritelmään myös ennakkoluulolla motivoituneet rikokset.

Useita viharikoksien määritelmiä yhdistää se, että käsite kattaa laajan joukon tai ryhmän, johon kohdistetaan jotain laitonta toimintaa (Green, ym., 2001, s.483). Viharikokset suuntautuvat määritelmien mukaan eri vähemmistöryhmiin, kuten uskontovähemmistöihin, etnisiin vähemmistöihin tai seksuaalivähemmistöihin. Lisäksi viharikosten teko toteutetaan yleensä ryhmässä, eli viharikoksilla on selkeä ryhmäluonne. Ei ole väliä identifioituuko uhri itse tiettyyn sosiaaliseen ryhmään, kunhan uhri symbolisoi tekijän silmissä tiettyä, halveksittua ryhmää. Viharikokset vaikuttavat siis laajasti sosiaalisiin ryhmiin. Viharikoksen myötä myös uhrin ryhmän jäsenet muokkaavat usein toimintaansa välttääkseen itse uhriksi joutumisen. Henkilöt, jotka eivät ole uhrin ryhmän jäseniä, mutta

jotka kuuluvat johonkin vähemmistöryhmään, saattavat käyttäytyä samalla tavalla heidän oman turvallisuutensa uhan pelossa. (Craig, 2002, s.87.)

Motivaatiolla on viharikoksissa suuri rooli. Berkin (1990) mukaan viharikoksilla on symbolinen tehtävä, eli viestin välittäminen yhteisölle tai jollekin ryhmälle. Viharikosten avulla pyritään ylläpitämään ja suurentamaan heikossa asemassa olevien ryhmien syrjäytymistä (Farrell & Lockwood, 2023, s.108). Ne ovat instrumentaalisia, sillä ne rajoittavat suuren ihmisjoukon käyttäytymistä ja valintoja. Viharikosta luonnehtii instrumentaalinen aggressiivisuus esimerkiksi silloin, kun halutaan välittää viesti jotain uskonnollista ryhmää kohtaan. Viharikokset vaikuttavat siis sekä uhrien, että tekijöiden ryhmiin. (Craig, 2002, s.87.)

Viharikoksia voidaan pitää yhtenä aggression muotona, joissa voi yhdistyä sekä epäsuora ja suora-, että fyysinen-, ja verbaalinen aggressio. Toisaalta viharikoksen määritelmän täytyminen ei vaadi, että teko sisältää nämä kaikki. (Buss, 1961.) Viharikos voi olla esimerkiksi pelkästään suoraa, fyysistä aggressiota. Määrittelen tässä kirjallisuuskatsauksessa viharikokset soveltaen edellä mainittuja määritelmiä. Hallin (2013) viharikosten määritelmä toimii perustana viharikoksen käsitteen ymmärtämiseksi: viharikokset ovat ennen kaikkea rikollisia tekoja, joita motivoi ennakkoluuloisuus sekä tähän sisältyvä viha.

2.3 Vihapuhe

Viharikosten luonne on muuttunut internetin yleistymisen myötä. *Vihapuhe* on läheisesti yhteydessä viharikoksiin. On siis hyvä määritellä mitä vihapuheella tarkoitetaan, kun käsitellään viharikoksia. Vihapuheella voidaan viitata laajemmin johonkin ennakkoluuloiseen ilmaisemiseen, jolla on tietty kohde, ja jonka avulla tekijä haluaa halveksua tätä kohdetta (Boeckmann & Turpin-Petrosino, 2002, s. 209). Suomen yhdenvertaisuusvaltuutettu määrittelee vihapuheen “viestinnäksi, joka lietsoo vihaa yhtä

ihmistä tai ihmisryhmää vastaan”. Yhdenvertaisuuslaki uudistui 1.6.2023 niin, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, n.d.) Vihapuhe voidaan siis määritellä viestinnäksi, joka halventaa henkilöä tai ryhmää sen ominaisuuksien perusteella, joita voivat olla esimerkiksi etnisyys, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kansalaisuus, uskonto tai poliittinen sitoutuminen (Castaño-Pulgarín, ym., 2021, s.1).

Kaakinen (2021) erottaa *verkkovihan* erilliseksi aggression muodoksi. Hänen mukaansa se on irrallinen ilmiö verkkohäirinnästä, verkkokiusaamisesta ja vihapuheesta. Hän kuvailee tätä seuravasti: “Verkkohäirintä ja verkko- kiusaaminen viittaavat yksilöön kohdistuvaan ja usein ajallisesti jatkuvaan kaltoinkohteluun, ja verkkovihan tavoin ne voivat käsittää uhrin loukkaa- mista tai uhkailua. Verkkoviha kuitenkin kattaa häirinnästä ja kiusaamisesta poiketen myös sellaiset ihmisryhmiin kohdistuvat sisällöt, joita ei ole kohdistettu suoraan yksittäiseen henkilöön” (Kaakinen, 2021, s. 348). Verkkoviha siis vaikuttaa soveltuvan hyvin kuvailemaan viharikoksia, jotka toteutetaan internetissä. Puhun tässä kirjallisuuskatsauksessa kuitenkin vihapuheesta selkeyden ja termin laajemman tutkimuksellisen käytön vuoksi. Tarkastelen vihapuheen sosiaalipsykologista tutkimusta kirjallisuuskatsauksen viidennessä luvussa.

3 AGGRESSION SOSIAALIPSYKOLOGISET TEORIAM JA NIIDEN YHTEYS VIHARIKOKSIIN

Koska aggressio on niin laaja käsite, sitä on tutkittu sosiaalipsykologiassa monien eri teorioiden kautta. Tarkastelemalla sekä varhaisia että uudempia teorioita saadaan kokonaisvaltainen käsitys aggression sosiaalipsykologisesta tutkimuksesta. Olen valinnut tähän katsaukseen tarkasteluun muutamat teoriam, joiden kautta aggression yhteyttä viharikoksiin voidaan ymmärtää paremmin. Esittelen ensin muutaman varhaisimmista aggression teorioista, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan frustraatio-aggressioteoriaa ja oppimisteorioita. Lopuksi käsittelen vielä lyhyesti yleistä aggressioteoriaa.

3.1 Aggression varhaisimpia teorioita

Freud tulkitse psykoanalyysissa ihmisille ominaiseksi kuolemanhalun (*death drive*), eli pyrkimyksen tuhoon, joka usein ilmaistaan esimerkiksi aggressiivisena käyttäytymisenä. Hän näki aggression johtuvan 'jatkuvasta voimasta', jonka energia tulee vapauttaa tavalla tai toisella, sillä se etsii reittiä purkautua. Aggressiivisuus on hänen mukaansa vietin ilmaus, jolla on biologinen pohja, ja jonka purkamisen kohteeksi etsitään joku oman ryhmän ulkopuolelta. Kun aggressiivinen energia puretaan, syntyy katarsis eli puhdistuminen. (Freud, 1962.) Freudin teorian valossa viharikoksessa aggressiivinen energia halutaan purkaa ulkoryhmään puhdistumisen toivossa. Teoriaa on kritisoitu sen huonon kokeellisen todennettavuuden perusteella. Myöhemmät teoriat ovat kuitenkin saaneet vaikutteita siitä. (Berkowitz, 1962.)

Berkowitz painotti, että aggressio ei ole pelkästään yksilöllisten tekijöiden tulos, vaan myös sosiaaliset ja ympäristölliset tekijät vaikuttavat siihen vahvasti. Sosiaalisella kontekstilla on siis erityisen tärkeä rooli aggressiivisen käyttäytymisen muodostumisessa. Aggressio syntyy hänen mukaansa negatiivisesta vaikutelmasta, jonka synnyttämät ajatukset ja tunteet voivat johtaa automaattiseen aggressioon muistissa olevien assosiatiivisten verkkojen kautta. Kaikki eri aggression osatekijät ovat yhteydessä toisiinsa. Näitä ovat esimerkiksi tunteet, ilmeet, toimintavalmiudet, muistot ja päättelytavat. Jos mikä tahansa näistä aktivoituu, myös muita osatekijöitä aktivoituu. Tätä on kutsuttu *kognitiivis-neoassosiatiiviseksi malliksi*. Kun koetaan epämieluisa kokemus, syntyy negatiivinen tunnetila ja tähän liittyvä fysiologinen valmius puolustautua. (Berkowitz, 1962, s. 301.) Kognitiivis-neo-assosiatiivisen mallin avulla voidaan selittää viharikoksia luontaisena reaktiona ja puolustusvalmiutena epämieluisaan kokemukseen. Henkilö saattaa esimerkiksi omata tietynlaisen stereotypian ulkoryhmän jäsentä kohtaan, ja tämän kohdatessa syntyy epämieluisa fysiologinen viritys, joka johtaa viharikoksen toteuttamiseen.

Myös henkilön ominaisuuksien vaikutusta aggression syntyyn on tutkittu. Esimerkiksi henkilön persoonallisuus ja kehitystaso voivat vaikuttaa aggressiiviseen käyttäytymiseen. Ylemmällä kehitystasolla oleva, aikuinen henkilö käyttää usein emotionaalista aggressiota ja vihamielisyyttä. (Buss, 1961.) Tätä ajatusta mukaillen viharikokset voisi nähdä emotionaalisen aggression ja vihamielisyyden ilmaisutapana. Viharikokset voisivat siis olla ylemmän kehitystason myötä syntynyt rikosmuoto, mikä myös selittäisi niiden kasvua nyky-yhteiskunnassa.

Klassinen ehdollistumisteoria on varhaisin oppimisteoria. Sen mukaan ihminen oppii yhdistämään kaksi asiaa toisiinsa, ja näiden välille syntyy assosiaatio. Pavlov tutki ilmiötä koirien ehdollisen oppimisen kautta. Myöhemmin Thorndike ja Skinner totesivat tutkimuksissaan, että ihminen todennäköisemmin toistaa käyttäytymistä, josta on palkittu, ja epätodennäköisemmin käyttäytymistä, josta on rangaistu. Tämä on välineellistä ehdollistumista. (Hadi, Setiyatna & Sutiyono, 2023.) Jos siis lasta palkitaan aggressiivisesta käyttäytymisestä, tai häntä ei rangaista siitä, hän voi oppia aggressiivisia käyttäytymismalleja, jotka näkyvät aikuisuudessa. Tämä voi selittää viharikoksiin syylistymistä.

1960-luvulla todettiin, että välineellisellä ehdollistumisella ei pystytä selittämään kaikkea opittua aggressiota. Bandura (1976) kehitti sosiaalisen oppimisen teorian, jossa aggressio opitaan mallioppimisen kautta. Mallioppimista tutkittiin tunnetun Bobo-nukkekokeen avulla vuonna 1961, jossa lapset osoittivat aggressiivista käyttäytymistä silloin, kun he olivat nähneet aikuisen toimivan aggressiivisesti nukkea kohtaan. Ihmiset voivat siis oppia aggressiivisia käyttäytymismalleja ottamalla muilta mallia. Viharikoksiin syylistyneet henkilöt ovat siis voineet oppia viharikoksiin johtavia, vähemmistöjä syrjiviä käyttäytymismalleja muilta. Tällöin on syntynyt viharikoksia tukevia, ehdollisen oppimisen käyttäytymismalleja. Ihmiset voivat imitoida aggressiivisia malleja erityisesti silloin, jos tekijä on sankarillinen, ihailtu tai omaa muuten korkean statuksen. (Bandura, 1976.)

McDougall lähestyi aggressiota Freudin teorian valossa. Hänen mukaansa ihmisellä on aggressiivinen vaisto, joka ei synny oppimalla, mutta joka voi muuttua oppimisen kautta. Näkemyksen mukaan aggressio vaatii aktivoinnin, joka tapahtuu jonkin turhautumiseen johtaneen tapahtuman kautta. Aggressio oli hänen mukaansa kuitenkin erilainen verrattuna muihin vietteihin tai vaistoihin. Scott & Fredricksonin tutkimuksen mukaan 1950-luvulla aggressio oli joko instrumentaalista aggressiota tai reaktio frustraatioon. (Berkowitz, 1962.) Miten frustraation yhteyttä viharikoksiin on tutkittu?

3.2 Frustraatio-aggressio teoria ja yleinen aggressioteoria

Frustraatio-aggressio-hypoteesi nousi ensimmäisen kerran esiin, kun John Dollard julkaisi teoksen ‘Frustration and Aggression’ toisen maailmansodan aikaan vuonna 1939. Teos toimi frustraatio-aggressio- teorian alullepanijana. Se oli ensimmäinen systemaattinen aggressioteoria. Teorian pohjana käytettiin psykoanalyttisen teorian oletuksia, joihin Freudin teorialla oli osansa. Teorian ydinajatus on, että *frustraatio* eli turhautuminen johtaa aina aggressioon ja aggressio on aina seuraus frustraatiosta. Frustraation aiheuttaja on teorian mukaan aggression luontainen kohde. Jos tätä ei saavuteta, tyydytys saadaan myös purkamalla aggressio johonkin toiseen kohteeseen. (Berkowitz, 1962, s. 26.) Tällä voidaan selittää viharikoksia. Tyydytys ja frustraation purkautuminen saavutetaan purkamalla aggressio täysin ulkopuoliseen tekijään, esimerkiksi vähemmistöryhmän jäseneseen, joka nähdään ”helppona” kohteena frustraation purkamiselle.

Teoria kohtasi kuitenkin pian sen ilmestymisen jälkeen kritiikkiä, kun todettiin, että frustraatio ei aina johda aggressioon, eikä aggressio ole aina frustraation seuraus. Nykyään teoria ottaa huomioon myös sen, että turhautuminen voi johtaa muihin reaktioihin kuin aggressioon. Tällöin taipumus tiettyyn tapaan toimia turhautuneena on se, joka parhaiten vähentää turhautuneisuutta. Nykykäsityksen mukaan ihminen siis oppii reagoimaan turhautumiseensa joko aggressiivisella tai ei-aggressiivisellä tavalla. (Warburton & Anderson, 2015, s. 374.) Voisi päätellä, että he, jotka eivät ole oppineet reagoimaan

turhautumiseensa ei-aggressiivisella tavalla, todennäköisemmin syyllistyvät purkamaan turhautumistaan aggression, kuten viharikoksen muodossa.

Yleinen aggressioteoria syntyi internetin yleistymisen myötä. Se perustuu vuoden 1995 yleiseen affektiiviseen aggressioteoriaan ja yhdistelee aiempia aggressioteorioita, kuten sosiaalisen oppimisen teoriaa ja kognitiivis-neoassositaativista teoriaa. Alun perin teoriaa on käytetty väkivaltaisten pelien tutkimiseen, mutta se sopii selittämään myös aggressiota ja viharikoksia yleisesti. (Ray & George, 2021, s.6381.) Uudempi teorian versio syntyi vuonna 2018, jossa sovelletaan seuraavaa ajatusta: “Jos tavallinen henkilö, jolla on vahva etninen, rodullinen, uskonnollinen tai kansallinen identiteetti, altistuu ärsykeille, jotka herättävät sisäryhmässä uhriksi joutumisen tunteen ja edistävät väkivaltaa ulkoryhmää kohtaan, tilanteessa oleva henkilö toimii aggressiivisesti ” (Ray & George, 2021, s. 6381). Teorian mukaan myös toistuva altistuminen väkivaltaiselle medialle muokkaa henkilön psykologista ja fyysistä olemusta vähitellen. Tämä voi ajan mittaan altistaa ihmisen käyttäytymään aggressiivisesti. Teorian perusajatuksista herää kuitenkin kysymys, että mitä “tavallisella henkilöllä” tässä tarkoitetaan? Eikö esimerkiksi mielenterveydeltään sairastunut henkilö sovi teorian mukaan tavallisuuden kategoriaan, ja eikö hänen viharikollisuuttaan voida selittää samalla kaavalla?

4 VIHARIKOSTEN SOSIAALIPSYKOLOGINEN TUTKIMUS

Viharikoksen käsite on vakiintunut vasta 1980-luvulla kuvaamaan tiettyjä ryhmien välisen aggression ja väkivallan tekoja. Ryhmien välisellä väkivallalla on kuitenkin paljon pidempi historia etenkin Yhdysvalloissa. (Craig, 2002, s.85-86.) 2000-luvulle mennessä oli vasta vähän tutkimusta viharikoksista, erityisesti sosiaalipsykologisesta näkökulmasta. Käsittelen tässä luvussa sosiaalisen identiteetin teoriaa ja realistisen konfliktin teoriaa, joiden avulla viharikoksia voidaan ymmärtää paremmin sosiaalipsykologisesta näkökulmasta. Tämän jälkeen esittelen lyhyesti viharikoksien uhrien ja tekijöiden tutkimusta.

4.1 Sosiaalinen identiteetti viharikosten selittäjänä

Tutkimuksissa on todettu, että mitä suurempi ryhmä on osallistunut viharikokseen, sitä vakavampi viharikos on ollut luonteeltaan. Kun rikoksessa on mukana monia tekijöitä, toisten mukaan saaminen aggressiiviseen käyttäytymiseen on helpompaa. Mitä enemmän ryhmän jäseniä on, sitä vähemmän yksittäinen ryhmän jäsen tuntee olevan vastuussa aggressiivisesta käyttäytymisestään. Tähän linkittyy *deindividuaation* käsite, jonka mukaan ihmisen kokemus itsestään yksilönä häviää ryhmässä, joka voi johtaa henkilökohtaisen kontrollin tunteen vähenemiseen. (Craig, 2002, s.88.) Tällöin saatetaan syyllistyä entistä helpommin aggressiiviseen käyttäytymiseen, kuten viharikoksiin. Green ym. (2001, s. 486) ovat esittäneet, että tartunta, konformismi, asenteiden äärimmäistyminen, estäminen ja ryhmän hyväksynnän kaipuu voivat kaikki vaikuttaa yhdessä siihen, että henkilö käyttäytyy aggressiivisesti ja tekee viharikoksen.

Tajfelin *sosiaalisen identiteetin teoria* on toiminut keskeisenä selittävänä teoriana ryhmien välisille konflikteille. Ryhmien välinen aggressio nähdään keinona ylläpitää positiivinen minäkuva ja identiteetti. Kun sisäryhmä nähdään positiivisessa valossa ja ulkoryhmä negatiivisten ominaisuuksien kautta, oma ryhmäidentiteetti toimii itsetunnon lähteenä ryhmän jäsenille. On tutkittu, että tarve positiiviselle sosiaaliselle identiteetille on niin vahva, että jo pienin mahdollinen kriteeri ryhmän jäsenyyden määrittelylle riittää suosimaan sisäryhmää ja syrjimään ulkoryhmää. Sosiaalisen identiteetin teorian mukaan positiivisen minäkuvan säilyttäminen toimii yksilön toiminnan, kuten viharikoksen motivaationa. Minäkuva on yhteydessä kuvaan omasta ryhmästä eli sisäryhmästä. Positiivinen minäkuva on riippuvainen sekä ulkoryhmän halveksimisesta, että oman sisäryhmän suosimisesta. (Krahe, 2013, s. 255.)

Sosiaalinen luokittelu viittaa prosessiin, jossa ryhmien välisiä eroja luodaan ja korostetaan. Sisäryhmän jäsenet näkevät luokittelun kautta kaikki ulkoryhmän jäsenet samankaltaisina keskenään. Tätä ilmiötä kutsutaan *ulkoryhmän homogeenisuudeksi*. (Brauer, 2001.)

Sosiaalinen luokittelu voi selittää viharikoksien taustalla olevia ajatusmalleja. Oman ryhmän ylistäminen sisältää aina jonkinlaisen ulkoryhmän halventamisen, mikä voi viharikosten tapauksessa sisältää aggressiota. Viharikoksen tekijä siis kokee itsetunnon kohoamista, joka voi toimia aggression oikeuttamisen keinona. (Craig, 2002, s. 91.) Sisäryhmän suosiminen ja ulkoryhmän halveksiminen on yleisempää, kun oman ryhmän asema koetaan uhatuksi (Harrington, 2004). Esimerkiksi valkoinen mies voi kokea asemansa uhatuksi ihan vain siksi, että näkee etniseen vähemmistöön kuuluvan ryhmän jäsenen jollain tavalla korkeammassa asemassa. Seksuaalivähemmistöön kuuluvaan henkilöön kohdistuva viharikos voi toimia rikoksen tekijän oman maskuliinisuuden tai heteroseksuaalisuutensa vahvistavana tekijänä. Toiseen uskontoon kuuluvaan henkilöön kohdistuva viharikos voi puolestaan toimia oman uskonnollisen identiteetin vahvistamisen keinona.

Viisivaiheinen sosiaalisen identiteetin malli esittää, millainen ideologinen tärkeys sisäryhmällä on kollektiivisen vihan ymmärtämiseksi. Viharikosten kaltaisia ilmiöitä ruvetaan pitämään mallin mukaan "oikeana asiana tehdä". Tapa, jolla määrittelemme itsemme tai sisäryhmämme, on ratkaisevampi, kuin se, miten määrittelemme ulkoryhmämme. Mallin viisi vaihetta ovat yhtenäisen ryhmän luominen yhteisen sosiaalisen identifioinnin kautta, tiettyjen populaatioiden poissulkeminen ryhmästä, ulkoryhmän näkeminen vaarana sisäisen ryhmän olemassaololle, sisäisen ryhmän esittäminen ainutlaatuisen hyveellisenä ja ulkoryhmän tuhon juhliminen ryhmän sisäisen hyveen puolustamisena. Malli vahvistaa sosiaalisen identiteetin teoriaa ja esimerkillistää sitä, miksi sisäryhmällä on merkittävä rooli viharikosten syntymisessä. Viharikoksien taustalla ei ole mallin mukaan itsekontrollin tai ymmärtämisen puute (kuten monen kriminologisen teorian mukaan), vaan viharikoksen tekijä tietää mitä tekee, ja keskeistä on, että rikos koetaan oikeutetuksi (Reicher, Haslam ja Rath, 2008, s. 1328-1339.)

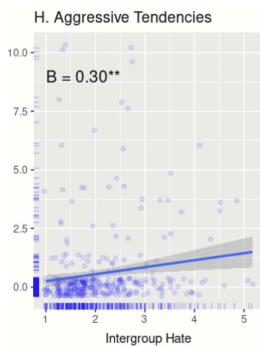
Viharikoksissa aggressiivinen käyttäytyminen siis kohdistetaan henkilöön, joka kuuluu ennakkoluulojen määrittelemään ulkoryhmään. On kuitenkin tutkittu, että ennakkoluuloiset henkilöt käyttäytyvät yleisesti verrattain aggressiivisesti, kaikkia sosiaalisia ulkoryhmiä kohtaan. Tähän *delegimitisoinnin* käsitteellä, joka viittaa prosessiin, jossa henkilö kategorisoi ryhmän äärimmäisiin negatiivisiin sosiaalisiin kategorioihin, jolloin kyseinen ryhmä jätetään hyväksyttävien normien ja arvojen ulkopuolelle. (Krahé, 2013, s. 250.) Prosessi voi johtaa viharikoksien ja ulkoryhmiin kohdistetun aggression näkemiseen oikeutettuna.

4.2 Realistinen ja symbolinen uhka

Yhdysvalloissa on vallinnut pitkään kulttuurinen ideologia, jossa väkivalta nähdään hyvänä tapana konfliktien selvittämiseen. Kulttuuriseen kontekstiin yhteydessä oleva sosiaalinen kilpailu on kiinnostanut sosiaalipsykologeja. Esimerkiksi ryhmien välisen väkivallan yhteys taloudelliseen riitaan on ollut sosiaalipsykologien mielenkiinnon kohteena (Harrington, 2003, s. 72). *Realistinen konfliktiteoria* perustuu ajatukseen siitä, että kilpailu vähäisistä resursseista johtaa ryhmien välisen vihamielisyyden ja ennakkoluulojen lisääntymiseen. (Harrington, 2003, s.72.) Viharikosten taustalla olisi siis eri ryhmien ”taistelu” joko taloudellisesta- tai sosiaalisesta asemasta.

Realistisen konfliktiteorian pohjalta on muodostettu neljä eri periaatetta, jotka edistävät ryhmien välistä ennakkoluuloa ja konflikteja. Näitä ovat *realistiset uhkat*, *symboliset uhkat*, *ryhmien välinen ahdistus* ja *negatiiviset stereotypiat*. Koettu uhka (symbolinen tai realistinen) toimii taustalla olevana tekijänä ennakkoluulojen kehittymisessä. (Stephan & Stephan, 1996.) Valkoihoiset saattavat esimerkiksi ajatella, että heidän oma yhteiskunnallinen asemansa vaaraantuu rodullisen tasa-arvon myötä. Tällöin he näkevät ulkoryhmän symbolisena uhkana, mikä voi toimia ulkoryhmään kohdistetun viharikoksen motiivina.

Martinez, ym. (2022) vertailivat kolmen eri tutkimuksen perusteella havaittujen uhkien vaikutusta vihaan ja aggressioon. Tutkimuksen tuloksena todettiin, että viha ennustaa merkittävästi aggressiivisuutta ja aggressiivisia aikomuksia erityisesti silloin, kun havaittu uhka on symbolinen. Kuitenkin, myös realistinen uhka voi ennustaa vihaa ja aggressiota ryhmien välillä, kun ulkoryhmä edustaa konkreettista, realistista uhkaa yksilölle (Martinez, ym., 2022, s. 7-9). Tutkimustulos on linjassa aiemman viharikosten tutkimuksen kanssa siitä, että uhrin symbolinen ulkoryhmän edustus, (symbolinen havaittu uhka) voi riittää viharikoksen motiiviksi.

Kuvio 1. Ryhmien välisen vihan ja aggressiivisten aikomusten korrelaatio, kun havaittu uhka on symbolinen (Martinez, ym., 2022).

Koettu taloudellinen hyvinvointi, vähemmistöjen halveksunta ja ryhmien välinen aggressio ovat tutkimusten mukaan yhteydessä toisiinsa. Realistista konfliktiteoriaa on kuitenkin myös kritisoitu, koska se ei ota huomioon sosioekonomisten rakenteiden ja sosiaalisten odotusten vaikutusta ryhmien välisiin ennakkoluuloihin (esim. Walters, 2011, s. 316). Lisäksi tutkimuksissa on todettu, että itse asiassa myös resurssien runsaus niiden niukkuuden sijaan voi johtaa ryhmien välisiin konflikteihin (Collier, ym., 2004). Tutkimuksissa ei ole myöskään todettu yhteyttä viharikosten ja kuukausittaisten työttömyystilastojen kanssa. Vähemmistöryhmien jäsenet saatetaan kuitenkin tutkimusten mukaan nähdä kilpailijoina, jotka “varastavat” työpaikkoja. (Craig, 2002, s. 92.) Realistisen

konfliktiteorian avulla voidaan ymmärtää, miten taloudelliset tekijät voivat osaltaan vaikuttaa viharikoksien syntyyn.

Realistinen ja symbolinen uhka sopivat siis selittämään viharikoksien taustalla olevia mekanismeja. Ulkoryhmän syrjiminen ja ulkoryhmään kohdistuva viharikollisuus toimii oman aseman turvaamisen keinona. Realistinen konfliktiteoria tarjoaa myös ymmärrystä siitä, miten yhteiskunnan rakenteet ylläpitävät epätasa-arvoisuuden kuvioita ja näin luovat osaltaan tilaa ennakkoluulolla motivoituneiden viharikosten kaltaisten ilmiöiden syntymiselle. Voisi ajatella, että länsimainen yhteiskuntamme on lokeroitu erilaisiin ”kuulumisen” luokkiin. Enemmistöryhmiin kuulumattomat kohtaavat vallan hierarkioita, joita työmarkkinat, kulttuuri ja politiikka rakentavat, vahvistavat ja ylläpitävät. Viharikokset toimivat siis työkaluna pitää oma asema yhteiskunnassa. (Perry, 2001, s.46-50.) Ne voidaan nähdä osana laajempaa sortoa, jota yhteiskunta on ylläpitänyt kautta historian. Vaikka siis viharikoksien ryhmäluonne on vahva, ei niitä esiintyisi ilman yhteiskunnan niille tarjoamaa alustaa ja rakenteita.

4.3 Viharikosten uhrin

Viharikoksien ja aggression yhteyttä on tutkittu viharikoksien uhrien kautta. Vuosina 1992-1996 noin 90 % vihaan perustuvista henkilöihin kohdistuvista rikoksista oli pahoinpitelyjä, kun vastaava osuus muista rikoksista oli vain noin 20% (Sullaway, 2004, s. 262). Tutkimukset ovat osoittaneet, että pahoinpitelyt, jotka kohdistuvat seksuaalivähemmistöihin ovat erityisen väkivaltaisia verrattuna kaikkiin pahoinpitelyihin yleisesti. Uskonnolliset viharikokset ovat yleensä useammin omaisuusrikoksia, kun taas seksuaalivähemmistöihin kohdistuvat rikokset ovat suhteettoman väkivaltaisia rikoksia, jotka kohdistuvat itse henkilöön. (Sullaway, 2004, s. 274.) Vaikuttaisi siis siltä, että myös viharikosten uhrien välillä on eroja siinä, miten aggressio on yhteydessä niihin. Viharikokset näyttäytyvät tutkimuksen valossa kuitenkin yleisesti erityisen väkivaltaisena rikoksen muotona.

Fyysisen trauman lisäksi viharikosten uhreilla on myös suurempi psykologisen trauman riski. Viharikokset eroavat muista aggressiivisista rikoksista niistä aiheutuvan, erityisen suuren psyykkisen haitan ja kärsimyksen takia. (Craig, 2002, s. 88.) On tutkittu, että tekijöiden lisäksi myös uhrin kokevat lisääntyneen vihaa ja aggressiota (Sullaway, 2004, s. 264). Viharikoksen uhriksi joutuminen voi siis lisätä myös uhrin aggressiota. On tutkittu esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen psykologista ahdinkoa viharikosten jälkeen. Tutkimusten mukaan 5 vuoden jälkeen viharikosten uhrin kokevat enemmän masennusta, traumaattista stressiä, ahdistusta ja vihaa, kuin he, jotka olivat joutuneet ei-ennakkoluuloisen pahoinpitelyn kohteeksi. (Sullaway, 2004, s. 264.)

Viharikokset eroavat muista aggressiivisista rikoksista niistä aiheutuvan, erityisen suuren psyykkisen haitan ja kärsimyksen takia (Craig, 2002, s. 88). Koska viharikokset kohdistuvat yksilön ominaisuuksiin, kuten hänen seksuaaliseen suuntautumiseensa tai etnisyyteensä, eli asioihin, joita hän ei voi muuttaa, on viharikoksesta koituvat psykologinen kärsimys suurta (Sullaway, 2004, s. 265). Viharikoksia siis yhdistää niiden laaja psyykkinen ja henkilökohtainen, sekä sosiaalinen vaikutus niin uhriin, kuin heitä ympäröiviin sosiaalisiin verkostoihin.

4.4 Viharikosten tekijät

Viharikoksien ja aggression yhteyttä tutkiessa on keskeistä käsitellä myös viharikosten tekijöitä. Tutkimuksissa on todettu, että vain pieni osa viharikosten tekijöistä on organisoitujen viharyhmien jäseniä. On esimerkiksi huomattu, että jos tekijä ihailee viharyhmien jäsenyyttä tai pitää hallussaan joitakin viharyhmiin linkittyviä symbolisia tai aineellisia esineitä, viharikoksen aggression muoto on tällöin aina saalistavampi ja vihamielisempi. Viharikosten tekijöistä yli puolella on yleensä taustalla päihteiden käyttöä, ja noin viidesosalla historiaa psykiatrisesta hoidosta. Lisäksi entinen rikosrekisteri erityisesti väkivaltaisesta rikoksesta ennustaa viharikoksen toteuttamista. (Dunbarin, 1999.)

Sullawayn (2004, s. 263) mukaan viharikosten tekijät jakautuvat instrumentaalisen ja reaktiivisen väkivallan tekijöihin. Instrumentaalisten rikollisten on huomattu olevan erotettavissa reaktiivisista tekijöistä heidän rikollisen käyttäytymisensä ja psykopatian tason kautta, riippumatta aiemmasta rikosrekisteristä, iästä, rodusta, tai vangitsemisen pituudesta (Cornell, ym., 1996). Instrumentaalisen aggression ja ennakkoluuloisen motivaation yhteyttä on tutkittu kuitenkin vain vähän. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu positiivinen suhde harhaindikaattoreiden ja instrumentaalisen aggression välillä. Lisäksi instrumentaalisesti aggressiiviset viharikolliset näyttivät tavoittelevan yksinomaan sosiaalista, valtaa omaavaa asemaa rahallisten tai muiden aineellista hyötyä. (Sullaway, 2004, s. 263.)

McDevitt ym. (2002, s. 307-309) jaottelivat viharikosten tekijät neljään eri kategoriaan. Näitä ovat "elämysmotivoituneet" rikolliset, jotka ovat motivoituneita jännityksestä, kerskumisesta ja sisäryhmän hyväksynnästä, "puolustukselliset" rikolliset, jotka näkevät ulkopuoliset uhkana elämäntavalleen, yhteisölleen ja etuoikeuksilleen, "tehtävämotivoituneet" rikolliset, jotka määritellään johonkin ylivalta-ideologiaan sitoutuneiksi, ja "kostosta motivoituneet" rikolliset, jotka koston innoittamana kostavat ulkoryhmää vastaan. Yleisin viharikoksen tekijä on luonteeltaan "jännityshakuinen tekijä", joka menee esimerkiksi homobaariin ja etsii sieltä seksuaalivähemmistöön kuuluvan uhrin. (Mts. 307-309.)

Viharikosten tekijöillä on usein ollut aggressiivinen perhetausta (Sullaway, 2004, s. 276). Kuten jo aiemmin oppimisteorioita käsitellessäni totesin, mallioppiminen voi selittää viharikoksien käyttäytymismallien oppimista. Siinä lapsi omaksuu aggressiivisia käytösmalleja esimerkiksi vanhemmiltaan ja aggressio opitaan välittämään eteenpäin. Toisaalta monet teoriat ovat todistaneet, että oppiminen ei yksinään riitä selittämään aggressiivisuutta, sillä muuten kaikki ihmiset oppisivat aggressiivisiksi. Tutkimukset viharikosten tekijöistä näyttävät 2020-luvulla jokseenkin stereotyyppisinä. Esimerkiksi

sosiologien Levin & McDevitt tyypillisen viharikoksen tekijän profiili haastaa aiemman stereotypisen näkemyksen. Viharikoksen tekijä on heidän mukaansa yleensä 14-24-vuotias mies, jolla ei ole aikaisempaa rikosrekisteriä, eikä aiempaa historiaa työttömänä tai köyhänä (Levin & McDevitt, 2002.) Vaikuttaa stigmatisoivalta luokitella viharikosten tekijät esimerkiksi päihteidenkäytön, työttömyyden tai psykiatrisen hoidon kautta. Kuten aiemmin jo todettiin, on hyvä huomioida myös valtion rooli viharikosten tekijöiden kannalta. Sen ylläpitämät rakenteet ja hierarkiat voivat vaikuttaa henkilön päihteiden käytön ja työttömyyden kaltaisiin asioihin.

5 VIHARIKOSTEN UUDET MUODOT

Hopkins-Burke ja Pollock (2004) ovat todenneet, että viharikokset ovat muiden rikosten tavoin luontaisia, rationaalisia yhteiskunnassa tapahtuvia ilmiöitä. Krahé (2013, s. 261) painottaa, että viharikoksien ymmärtämiseksi on otettava huomioon niin yhteiskunnallisia, kuin yksilöllisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat viharikosten tekoon. Yhdysvalloissa viime vuosina puhuttanut poliisiväkivalta ja koronapandemiasta yltynyt aasialaisiin kohdistuva syrjintä ovat esimerkkejä siitä, miten yhteiskunnalliset tekijät voivat vaikuttaa viharikosten yleistymiseen. Viharikokset voidaan siis nähdä normaaleina yhteiskunnan ilmiöinä, jotka ovat yhteydessä niin sosiaalisiin- kuin historiallisiin prosesseihin. Tämä on huomattu myös 2020-luvulla, kun yhteiskunnallisten ilmiöiden mukana myös viharikokset ovat lisääntyneet. Voisi argumentoida, että viha on valtavirtaistunut (Farrell & Lockwood, 2022, s.115). Vaikka suvaitsevaisuus toisia kohtaan on kasvanut, silti erilaiset yhteiskunnalliset tapahtumat voivat lisätä viharikoksia.

Yhdysvalloissa raportoitiin vuonna 2020 suurin kasvu viharikoksissa sitten vuoden 2001. Rotuun, etnisyyteen tai syntyperään kohdistuvista viharikoksista on tullut 2020-luvulla kaikista yleisin viharikostyyppi. Uusimpina trendeinä Yhdysvalloissa ovat näkyneet “blue lives matter” ja “back the blue”- liikkeet, jotka haluavat tuoda ilmi poliiseihin kohdistuvia viharikoksia. Tutkimukset ovat osoittaneet, että poliiseihin kohdistuvat viharikokset eivät

ole lähelläkään samaa tasoa kuin vähemmistöihin kohdistuvat viharikokset, sillä moni poliisien virkaan liittyvä laki suojelee heitä ihan eri tavalla viharikoksilta. (Farrell & Lockwood, 2023, s. 111.) Tällaiset liikkeet ovat kuitenkin usein motivoituneita siitä, että halutaan puolustautua poliisin väkivaltaiseen toimintaan kohdistuvalta kritiikiltä. Todellisuudessa liikkeet pyrkivät ylläpitämään sellaista poliisijärjestelmää, jossa viharikoksia tekevät itse poliisit. Siksi vähemmistöihin kohdistuva viharikosten tutkimus näyttäytyy edelleen olennaisimpana tutkimuskohteena.

5.1 Vihapuhe uutena viharikoksen tyyppinä

Vihapuhetta voisi kutsua nykyajan viharikoksen muodoksi. Madisetty ym. (2018) ovatkin todenneet, että vihapuhe on uusi aggression muoto. Jotkut tutkijat puhuvat *digitaalisesta aggressiosta* viitatessaan toisen satuttamiseen tieto- ja viestintätekniikan avulla (Kim, ym., 2023). On todettu, että väkivaltaiselle medialle altistuminen lisää todennäköisyyttä aggressiiviselle käyttäytymiselle ja aiheuttaa väkivallalle herkistymistä. (Warburton, ym. 2015, s. 378-379.) Vihamielinen ennakkoluuloisuus on puolestaan yhteydessä altistumiseen väkivaltaiselle medialle (Krahé, 2012). Internet siis toimii sekä alustana vihapuheelle, että lisää siihen syyllistymisen todennäköisyyttä. Vihapuhetta voidaan pitää epäsuorana viharikoksen muotona. Stefaniak ja Winiewski (2022) ovat todenneet, että epäsuorat viharikokset ovat hieman yleisempiä kuin suorat viharikokset.

Anonymiteetti lisää tutkimusten mukaan todennäköisyyttä aggressiiviseen käyttäytymiseen, sillä on helpompi satuttaa toista kun uskotaan, että sillä ei ole seurauksia. On todisteita siitä, että henkilö, joka osallistuu viharikoksen tekemiseen verkossa, ei välttämättä tekisi sitä ”oikeassa elämässä” (Rohlfing, 2014, s. 296). Toisaalta tutkimuksissa on todettu sekä ajallinen-, että maantieteellinen yhteys verkossa tuotetun vihapuheen ja verkon ulkopuolella tapahtuvien viharikosten välillä (Vepsäläinen, ym. 2023, s. 18). Anonymiteetti on yhdistetty tutkimuksissa korkeampiin deindividuaation tasoihin. Myös sosiaalisten vihjeiden, kuten katsekontaktin puuttuminen voivat lisätä aggressiivisen käyttäytymisen todennäköisyyttä.

Lisäksi pelkkä epäsuora provokaatio internetissä voi altistaa aggressiiviseen käyttäytymiseen. (Kim, ym., 2023.)

Yleinen käsitys siitä, että anonyymisyys yksinään johtaisi automaattisesti negatiiviseen ja antinormatiiviseen käyttäytymiseen on kyseenalaistettu esimerkiksi *deindividuaatiovaikutusten sosiaalisen identiteettimallin* (SIDE) avulla. SIDE:n avulla voidaan ymmärtää vihapuheen taustalla olevia prosesseja. Teorian mukaan yksilö voi identifioitua moneen eri ryhmään, mikä on konteksti- ja aikasidonnaista. Yksilö voi siis toimia internetissä eri identiteetin kautta kuin oikeassa elämässä, ja omistaa tämän takia myönteisempiä asenteita vihapuheen tuottamiselle, vaikka ei ikinä syyllistyisi fyysiseen viharikokseen. (Hall, ym., 2014, s. 296-297.) Mallin mukaan vuorovaikutus internetissä voi lisätä ryhmien eristyneisyyttä ja ryhmän normien mukaisuutta, sillä yksilöivää tietoa on niukasti. *Depersonalisaatio* viittaa siihen, kun henkilön huomio keskittyy hänen sosiaaliseen identiteettiinsä henkilökohtaisen identiteetin sijaan. Tutkimusten mukaan depersonalisaatio yhdessä näkyvän ryhmäidentiteetin kanssa parantaa yhdenmukaisuutta verkkovälitteisessä viestinnässä. Aggressiivinen käyttäytyminen internetissä, kuten vihapuhe voi siis johtua *konformisuuden* kasvusta. (Lee, 2006, s. 424.) Yksilöt mukautuvat verkossa muodostettuihin ryhmän normeihin, ja muokkaavat käyttäytymistään niiden mukaiseksi.

Se, että henkilö altistaa itseään verkossa vihapuheelle, lisää hänen todennäköisyyttään omaksua näitä aggressiivisia malleja itselleen. Sosiaalkognitiiviset mallit ovat osoittaneet, että altistuminen virtuaaliselle väkivallalle lisää yksilön assosiatiivisen neuraaliverkoston aggressioon liittyviä tietorakenteita. (Warburton, 2015, s. 379.) *Desensibilisaatiomallin* mukaan vihapuheelle altistuminen voi lisätä ennakkoluuloisia reaktioita vihapuheen kohteita kohtaan, ja vähentää negatiivisia tunnereaktioita tällaisia verbaalisen aggression muotoja kohtaan (Soral, ym., 2018). *Desensitisaatio* (*Desensitization*) viittaa turruttamiseen tai turtumiseen. Henkilö ikään kuin turtuu internetissä vihapuheelle ja aggressiivisille

käyttäytymismalleille, mikä lisää todennäköisyyttä osallistua niihin itse. Toisaalta tutkimuksissa on todettu, että jo pelkkä internetissä vietetty aika voi muodostaa tekijälle koetun anonymiteetin ja positiivisia nettikiusaamisen ajatusmalleja, mikä lisää viharikosten tekemisen todennäköisyyttä (Kim, ym., 2023).

Farrell ja Lockwood (2023, s. 116) ovat tutkineet sitä, miten ääri-ideologioista on tullut saavutettavampia kuin koskaan sosiaalisen median alustojen myötä. Verkkoon siirtyneen vihapuheen myötä suodattamaton ääri-ideologian edistäminen on keskittänyt me heitä vastaan - mentaliteetin jokaiseen ulkoryhmäläiseen (Phadke & Mitra, 2020).

Vihapuheeseen siis linkittyy viharikosten tavoin monia ryhmädynamiikkaan liittyviä asioita, jotka lisäävät ryhmien polarisaatiota. Verkossa toteutetun, anonyymin vihapuheen tekijä on vaikeampi tavoittaa, minkä voisi kuvitella lisäävän jo olemassa olevaa viharikosten aliraportointia. Viranomaisten työ selvittää, onko vihapuhe vain puhetta netissä, vai aikooko henkilö oikeasti toteuttaa teon, on vaikeutunut (Ray & George, 2021, s. 6381). Internet on siis mahdollistanut täysin uudenlaisen tavan syyllistyä viharikoksiin ja luonut uudenlaisia haasteita viharikosten ehkäisemiselle.

5.2 Mikroaggressiot ja vihatapaukset

Vihapuheen lisäksi myös muut ennakkoluulolla motivoituneet teot, jotka eivät yllä viharikoksen laillisen määritelmän piiriin, ovat lisääntyneet. Mikroaggressiot ja vihatapaukset ovat tällaisia. Esimerkiksi viime vuosina internetissä levinneellä termillä ”Karen” on viitattu naisiin, jotka oikeuttavat rasistista tai ennakkoluuloista toimintaansa vähemmistöjä kohtaan, vaikka vähemmistöryhmät eivät tee mitään väärin. (Farrell & Lockwood, 2022, s. 114.) Verkkovälitteinen rasismi voidaan jakaa kolmeen eri muotoon: rodulliset mikroaggressiot, rodullinen verkkovälitteinen syrjintä ja viharikokset verkossa. Verkossa tapahtuva syrjintä voidaan nähdä *rasisoituneena aggressiona (racialized aggression)*. Internetin viharikollisuus vaihtelee mikroloukkauksista ja mikroaggressiosta vihapuheeseen ja aina verkossa tapahtuvaan viharikollisuuteen. (Brendesha, ym., 2018.)

Internet näyttää monimutkaistavan viharikosten kirjoa ja tuovan uusia keinoja välittää aggressiota ja vihaa. Joissain tutkimuksissa on argumentoitu, että viharikosten tämän hetkinen määritelmä ja tutkimus jättää huomiotta monia muita motiiveja, sillä se nojautuu niin vahvasti ennakkoluuloisuuteen. Diaz-Faes ja Pereda (2022) toteavat, että tulisi omaksua päällekkäinen näkökulma viharikoksiin, jotta niitä voidaan ymmärtää paremmin ja soveltaa näkökulmaa risteävien ennakkoluulojen, syrjinnän ja niiden seurausten tunnistamiseen. Tutkimus ei ole keskittynyt vähemmistöryhmien väliseen viharikollisuuteen tai vähemmistöryhmien enemmistöryhmiä kohtaan harjoittamaan viharikollisuuteen.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Teorioiden ja aiemman tutkimuksen valossa viharikoksilla sekä vihapuheella on vahva ryhmäluonne, ja ne voivat lisätä yhteiskunnan polarisaatiota. Erilaiset sosiaalipsykologiset teoriat tarjoavat laajan ymmärryksen viharikosten ja aggression yhteydelle. Esimerkiksi turhautuneena kohteeksi valitaan ulkoryhmä, joka on helppo tyydytyksen kohde. Sosiaalisen identiteetin teorialla voidaan selittää viharikoksien syitä ja niiden taustalla olevia mekanismeja. Vahva minäkuva ja sosiaalinen identiteetti ovat ihmiselle tärkeitä ja viharikokset voivat toimia yhtenä keinon vahvistaa niitä. Freudin katarsis-idea loi pohjan aggression ja viharikosten yhteyden selittämiseksi. Tekijä kokee puhdistavan voimistumisen tilan viharikoksen kautta. Realistisen konfliktin teoria soveltuu viharikoksien taustalla olevien syiden ymmärtämiseen. Teorioiden valossa vaikuttaa siltä, että viharikoksilla on egoistinen luonne. Niillä haetaan lähtökohtaisesti omaa tyydytystä, oman minäkuvan vahvistusta, tai niiden avulla pyritään estämään oman (sosiaalisen) aseman huononeminen.

Uudemmassa tutkimuksessa on herännyt kysymys viharikosten rakenteellisten ja yhteiskunnallisten syiden paremmasta ymmärtämisestä. Entä jos valtio tai yhteiskunta nähdäänkin viharikosten syyllisenä tekijän sijaan? Jonkin verran tutkimusta tästä on jo tehty. Esimerkiksi Perry totesi jo 2000-luvun alussa, että valtion käytännöt ja politiikka ovat

mahdollistaneet viharikosten syntymisen (Perry, 2001, s. 180). Tulevaisuudessa uuden tutkimuksen tarve varmasti korostuu, kun yhteiskuntamme ja viharikoksien luonne muuttuu entisestään. On tutkittu, että sodan ja muiden konfliktien lisäksi esimerkiksi ilmastonmuutoksella on yhteys väkivallan kasvuun (Warburton & Anderson, s. 380). Miten tämä näkyy tulevien vuosikymmenien aikana viharikosten määrässä? Entä kasvavatko vihatapausten ja mikroaggressioiden kaltaiset, viharikosten alatyypit?

Madisetty ym. (2018) väite siitä, että vihapuhe olisi uusi aggression muoto, vaikuttaa pitävän paikkaansa. Vihapuhe on kasvava, entistä helpommin saavutettavissa oleva viharikoksen muoto. Lisäksi pienemmät aggression muodot, kuten mikroaggressiot toimivat viharikosten tavoin. Internet tarjoaa suotuisan alustan näille. Sananvapaus on yhteydessä vihapuheeseen. Julkisessa keskustelussa on välillä puhuttu, että voiko ”pelkkää” puhetta pitää rangaistavana asiana, ja voiko vihapuhetta luokitella viharikokseksi, jos se jää vain puheen tasolle. Vihapuhe on kuitenkin tutkimuksen valossa hyvin yksiselitteisesti rikollista, viharikoksien kaltaista, ja lainsäädäntö on muuttunut viime aikoina koskemaan vihapuheen kaltaisia ilmiöitä entistä enemmän.

Viharikokset edistävät yhteiskunnan polarisaatiota sosiaalipsykologisen tutkimuksen valossa. Viharikosten nykyisellä määritelmällä ja tutkimuskentällä olisi varaa vielä laajentua. Erilaiset laillisesti viharikoksiin yltämättömät tapaukset ovat yksi entistä enemmän tutkimusta tarvitseva aihe tulevaisuudessa. Voidaan huomata, että aiempi viharikosten tekijöihin kohdistuva tutkimus näyttäytyy jokseenkin stereotyyppisenä ja stigmatisoivana. Kuten Diaz-Faes ja Pereda (2022) toivat ilmi, vähemmistöryhmien toimiminen viharikosten tekijöinä on vielä hyvin vähän tutkittu aihe. Nykyinen tutkimus ei ole keskittynyt esimerkiksi vähemmistöryhmien sisällä tapahtuvaan viharikollisuuteen. Millaisena vähemmistöryhmien harjoittama viharikollisuus enemmistöryhmiä kohtaan näyttäytyy ja voidaanko sitä selittää samojen sosiaalipsykologisten teorioiden avulla? Myös näille voisi olla tulevaisuudessa jatkotutkimuksen tarvetta.

LÄHDELUETTELO

Bandura, A. (1976). Social learning analysis of aggression.

Baron, R. A., & Richardson, D. R. (1994). *Human aggression*. Springer Science & Business Media.

Berk, R. A. (1990). Thinking about hate-motivated crimes. *Journal of Interpersonal Violence*, 5(3), 334-349.

Berkowitz, L. (1962). Aggression: A social psychological analysis.

Boeckmann, R. J., & Turpin-Petrosino, C. (2002). Understanding the harm of hate crime. *Journal of social issues*, 58(2), 207-225.

Brauer, M. (2001). Intergroup perception in the social context: The effects of social status and group membership on perceived out-group homogeneity and ethnocentrism. *Journal of Experimental Social Psychology*, 37(1), 15-31.

Buss, A. H. (1961). *The psychology of aggression*. Wiley.

Castaño-Pulgarín, S. A., Suárez-Betancur, N., Vega, L. M. T., & López, H. M. H. (2021). Internet, social media and online hate speech. Systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 58, 101608–.

Collier, P., & Hoeffler, A. (2004). Greed and grievance in civil war. *Oxford Economic Papers*, 56(4), 563–595. <https://doi.org/10.1093/oep/gpf064>

Craig, K. M. (2002). Examining hate-motivated aggression: A review of the social psychological literature on hate crimes as a distinct form of aggression. *Aggression and Violent Behavior*, 7(1), 85-101.

Díaz-Faes, D. A., & Pereda, N. (2022). Is There Such a Thing as a Hate Crime Paradigm? An Integrative Review of Bias-Motivated Violent Victimization and Offending, Its Effects and Underlying Mechanisms. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(3), 938–952.
<https://doi.org/10.1177/1524838020979694>

Dunbar, E. (1999). Defending the indefensible: A critique and analysis of psycholegal defense arguments of hate crime perpetrators. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 15(1), 64-77.

Farrell, A., & Lockwood, S. (2023). Addressing hate crime in the 21st Century: Trends, threats, and opportunities for intervention. *Annual Review of Criminology*, 6, 107-130.

Federal Bureau of investigation. Crime data explorer. 2022. <https://cde.ucr.cjis.gov/> (Viitattu 10.10.2023).

Freud, S. (1962). The ego and the id / Sigmund Freud ; transl. by Joan Riviere.(Rev. and newly ed. by James Strachey.). Norton.

Green, D. P., McFalls, L. H., & Smith, J. K. (2001). Hate crime: An emergent research agenda. *Annual review of sociology*, 27(1), 479-504.

Hadi, S., Setiyatna, H., & Sutiyono, A. (2023). LEARNING BEHAVIOR THEORY ACCORDING TO IVAN PAVLOV, THORNDIKE, SKINNER AND ALBERT BANDURA. *Novateur Publications*, (1), 175-184

Hall, N. (2013). *Hate crime*. Routledge.

Harrington, E. R. (2003). The social psychology of hatred. *J. Hate Stud.*, 3, 49.

Helkama, K., Hankonen, N., Helkama, K., Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Lipponen, J., Lönnqvist, J.-E., Myllyniemi, R., Renvik, T. A., & Ruusuvuori, J. (2020). *Johdatus sosiaalipsykologiaan / Klaus Helkama ... [ja kahdeksan muuta]*. (11., uudistettu painos.). Edita.

Kaakinen, M. A. I. (2021). Verkkovihan operationalisointi, mittaaminen ja tutkiminen. *Empiirinen oikeustutkimus*.

Kim, M., Ellithorpe, M., & Burt, S. A. (2023). Anonymity and its role in digital aggression: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 101856.

Krahé, Barbara. (2013). *The social psychology of aggression / Barbara Krahé*. (2nd ed.). Psychology Press.

Lee, E.-J. (2006). When and How Does Depersonalization Increase Conformity to Group Norms in Computer-Mediated Communication? *Communication Research*, 33(6), 423–447. <https://doi.org/10.1177/0093650206293248>

Martinez, C. A., van Prooijen, J. W., & Van Lange, P. A. (2022). A threat-based hate model: How symbolic and realistic threats underlie hate and aggression. *Journal of Experimental Social Psychology*, 103, 104393.

McDevitt, J., Levin, J., & Bennett, S. (2002). Hate crime offenders: An expanded typology. *Journal of social issues*, 58(2), 303-317.

Perry, B. (2001). *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes* (1st ed., pp. v–v). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203905135>

Ray, A., & George, J. (2021). Online Hate and its Routes to Aggression: A Research Agenda.

Reicher, S., Haslam, S. A., & Rath, R. (2008). Making a virtue of evil: A five-step social identity model of the development of collective hate. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(3), 1313-1344.

Rikoslaki, Suomen säädöskokoelma § (1889).

Rohlfing, S. (2014). Hate on the Internet. In *The Routledge international handbook on hate crime* (pp. 293-305). Routledge.

Sisäministeriö. Viharikollisuus: *Suurin osa viharikoksista on rasistisia rikoksia*. Osoitteessa: <https://intermin.fi/poliisiasiat/viharikollisuus>. (n.d.) Viitattu 11.12..2023.

Soral, W., Bilewicz, M., & Winiewski, M. (2018). Exposure to hate speech increases prejudice through desensitization. *Aggressive Behavior*, 44(2), 136–146. <https://doi.org/10.1002/ab.21737>

Stefaniak, A., & Winiewski, M. (2022). Differentiating Between Direct and Indirect Hate Crime: Results From Poland. *Journal of Social and Political Psychology*, 10(1), 86-105.

Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1996). Predicting prejudice. *International Journal of Intercultural Relations*, 20(3-4), 409-42

S. Madisetty, M. Sankar Desarkar, Aggression detection in social media using deep neural networks, in: Proceedings of the First Workshop on Trolling, Aggression and Cyberbullying (TRAC-2018), Association for Computational Linguistics, Santa Fe, New Mexico, USA, 2018, pp. 120–127. url:<https://www.aclweb.org/anthology/W18-4415..>

Sullaway, M. (2004). Psychological perspectives on hate crime laws. *Psychology, Public Policy, and Law*, 10(3), 250.

Vepsäläinen, J., Kaakinen, M., Vauhkonen, T., Näsi, M., & Kirjonen, A. (2023). Viharikosten tekijät. Valtioneuvosto.

Tynes, B. M., Lozada, F. T., Smith, N. A., & Stewart, A. M. (2018). From racial microaggressions to hate crimes: A model of online racism based on the lived experiences of adolescents of color. *Microaggression theory: Influence and implications*, 194-212.

Walters, M. A. (2011). A general theories of hate crime? Strain, doing difference and self control. *Critical Criminology*, 19, 313-330.

Warburton, W. A., & Anderson, C. A. (2015). Aggression, social psychology of. *International encyclopedia of the social & behavioral sciences*, 1, 373-380.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Vihapuhe. n.d. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/vihapuhe> (viitattu 12.11.2023.).